

Nr 123.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer; given Stockholms slott den 24 februari 1922.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departemenschefen hemställt.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anför efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement följande:

Sedan Kungl. Maj:t den 3 februari 1922 beslutat att för riksdagen framlägga proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, ber jag att nu för Kungl. Maj:t få anmäla frågan om dylika bidrag åt f. d. befattningshavare i statens tjänst och vissa med dem jämställda pensionärer.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 109 häft. (Nr 123—125.) 1

Historik.

Beträffande de åtgärder, som tidigare vidtagits för beredande av dyrtidsbidrag åt här ifrågavarande pensionärer, torde jag till en början få erinra om att jämväl dessa dyrtidsbidrag år 1919 omlades till systemet med glidande skala.

Vad angår behandlingen vid 1920 års riksdag av frågan om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer vill jag erinra, att de vid denna riksdag beslutade höjningar av dyrtidstilläggen åt befattningshavare i statens tjänst kommo även pensionärerna till del. Kungörelse angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer utfärdades den 30 juni 1920 (nr 365).

Vid 1921 års riksdag vidtogos i åtskilliga avseenden beskränningar av dyrtidstilläggen till befattningshavare i statens tjänst. I stället för att dittills vid grundtalets bestämmande avdrag från talet för levnads-kostnadsökningen skett med fem eller sex enheter bestämdes grundtalet till det tal, som motsvarar nämnda ökning, minskat med $\frac{1}{10}$. Vidare blev, i sammanhang med vidgandet av begreppet familjeförsörjare att omfatta icke blott den, som har minderåriga barn att försörja, utan jämväl den, som har hustru, även om han icke därjämte har barn, den ändring vidtagen, att endast familjeförsörjaren erhöll dyrtidstillägget efter den normala beräkningsgrunden, varemot för icke-familjeförsörjaren förmånen reducerades, allt eftersom han uppnått 25 års ålder eller icke, till $\frac{9}{10}$ respektive $\frac{4}{5}$ av vad eljest skulle i dyrtidstillägg utgått. Dyrtidstillägget till befattningshavare med nyreglerad avlöning begränsades ytterligare, i det att dyrtidstillägg får räknas endast å 80 procent av avlöningsförmånerna samt att grundtalet i varje fall skall minskas med 20. Några dylika inskränkande ändringar vidtogos däremot icke beträffande dyrtidstillägget till pensionärer, icke ens för pensionärer med nyreglerade pensioner, utan bibehöllos de allmänna grunderna för denna förmån i fråga om pensionärerna oförändrade. Men detta skedde under uttryckligt angivande, att det vore att betrakta såsom ett provisorium i avvaktan på allsidig utredning om, å ena sidan, frågan om höjning av låga pensioner och, å andra sidan, genomförande av en rättvis åtskillnad mellan olika slag av pensionärer i fråga om dyrtidstilläggsberäkningen.

Jag ber i sistberörda avseende få hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition den 18 mars 1921, nr 327. På grund av väckt fråga om beredande av lämplig pensionsförhöjning åt sådana statstjänarens änkor, vilka uppbure låga pensioner och styrkte sig vara i behövande omständigheter, och med föranledande av åtskilliga till Kungl. Maj:t från

pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst inkomna framställningar om beredande av förhöjning av utgående pensioner, hade inom finansdepartementet verkställt vissa preliminära undersökningar, varom, så vitt angår f. d. befattningshavare, redogörelse lämnades i det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, som bifogats förenämnda proposition. Föredragande departementschefen förklarade sig därvid icke kunna finna annat än att frågan om åtgärder till förbättring av särskilt sådana f. d. statstjänares läge, vilka åtnjöte pensioner till allenast mycket låga belopp, vore förtjänt av ett allvarligt övervägande. Såsom den verkställda preliminära utredningen givit vid handen, mötte emellertid stora betänkligheter av både principiell och statsfinansiell art mot en mer definitiv pensionsförbättring. En dylik reglering syntes möjlig först efter en grundlig och allsidig utredning av alla de synpunkter, som här tarvade beaktande. Om emellertid den för statens befattningshavare i allmänhet föreslagna beskringen av dyrtidstilläggen gjordes tillämplig jämväl för f. d. statstjänstemän, måste följderna bli en ytterligare försämring av pensionärernas ställning. För att förekomma detta borde den föreslagna reduktionen för icke-familjeförsörjare få bortfalla, när det gällde pensionärer, varjämte för de sistnämndas del dittillsvarande regler för grundtalets bestämmande alltjämt borde bibehållas. Denna gynnsammare beräkning av dyrtidstilläggen syntes icke utan högst betydande praktiska svårigheter kunna begränsas till dem, vilkas pensioner i och för sig vore mycket låga, eller endast till sådana pensionärer, som ej åtnjöte pensioner enligt på senare tid givna förmånligare bestämmelser, utan borde tillsvidare komma samtliga f. d. befattningshavare till godo.

Kungl. Maj:ts förslag i ämnet bifölls av riksdagen. I sin skrivelse den 8 juni 1921, nr 291, anförde riksdagen emellertid att, då riksdagen, ehuru med tvekan, ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag även såvitt detsamma avsåge att jämställa samtliga f. d. befattningshavare, detta skett på grund av de skäl, departementschefen angivit, nämligen att det skulle leda till högst betydande praktiska svårigheter att utan en grundlig och allsidig utredning något så när rättvist genomföra en åtskillnad mellan olika slag av pensionärer. En dylik utredning syntes riksdagen böra verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg. Riksdagen ville för sin del i detta sammanhang särskilt uttala önskvärdheten av att med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden förutsättningarna för en jämkning i dyrtidstillägget å de högre pensioner, som fastställts genom beslut av de senaste årens riksdagar, närmare undersöktes. Riksdagen hade därvid utgått från, att ett förslag i sådant syfte redan näst-

kommande år skulle framläggas för riksdagen, varför det nu godkända förslaget vore att anse såsom ett provisorium.

Kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer utfärdades den 29 juni 1921 (nr 345); och gäller denna kungörelse för senare halvåret 1921 samt tillsvidare under år 1922. Grundtalet motsvarar talet för levnadskostnadsökningen, minskat med 6, därest talet är jämnt, eljest med 5. Å sådan del av pensionen, som icke överstiger 175 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägget efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet, medan för eventuellt överskjutande del dyrtidstillägget beräknas efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundradelar av grundtalet. Beträffande pensionär, som på grund av försörjningsplikt underhåller barn under 16 års ålder, ökas den del av pensionen, för vilken dyrtidstillägget utgår efter ett procenttal motsvarande grundtalet, med 25 kronor för varje dylikt barn.

Förslag av
1921 års
pensions-
kommitté.

Den utredning av hithörande förhållanden, som enligt det sagda befunnits nödvändig för genomförande av en pensionsreglering, uppdrogs den 29 juni 1921 åt den då tillsatta kommittén för utredande av vissa till pensionsväsendet hörande frågor (1921 års pensionskommitté), vilken anbefalldes, bland annat, att verkställa utredning såväl av frågan om förbättring i vissa fall av redan utgående pensioner, särskilt sådana, som i och för sig äro mycket låga, som ock av spörsmålet om jämkning i dyrtidstillägget för pensionärer, vilka åtnjuta pensioner enligt på senare tid i samband med verkställda lönerogleringar meddelade förmånligare bestämmelser.

I betänkande den 16 december 1921 har kommittén avgivit förslag i fråga om, bland annat, dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Kommittén erinrar därvid till en början, hurusom i de framställningar, som till Kungl. Maj:t inkommit om beredande av förhöjning av utgående pensioner till f. d. befattningshavare i statens tjänst och som i sin mån föranlett den preliminära undersökning, varom ovan nämnts, i huvudsak framhållits, att de tid efter annan vidtagna lönerogleringarna föranlett till högre pensioner än dem, som utginge till befattningshavare, vilka pensionerats medan de äldre staterna ännu varit gällande; att detta förhållande syntes böra leda till vidtagande periodvis av reglering av f. d. statstjänares pensionsbelopp, samt att nuvarande pensioner därvid borde höjas till enahanda belopp, som komme att utgå till nu i tjänst varande befattningshavare i samma eller motsvarande

lönegrad, då dessa efter uppnådd pensionsålder från tjänsten avginge. Till stöd för yrkandet om pensionsreglering hade ytterligare åberopats den omständigheten, att, då pensionsförhållandena genom beslut av 1919 års lagtima riksdag ordnats för dem, som blivit delägare i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., genom vissa övergångsstadganden i anstaltens reglemente blivit bestämt, att de vid reglementets ikraftträdande med ingången av år 1920 till f. d. folkskollärare utgående pensioner skulle efter vissa grunder regleras i förhållande till de pensionsbelopp, som enligt de nya pensionsgrunderna komme att utgå till nya pensionärer. Vidare omnämner kommittén, att i en till kommittén remitterad framställning från 1920 års statstjänstemannakongress hemställan gjorts, i syfte att en pensionerad tjänstemans pension bleve ökad samtidigt med höjningen av avlöningen för den tjänst, i vilken han pensionerats.

Härefter framhåller kommittén, att frågan om höjning av de låga pensionerna i själva verket under nuvarande förhållanden måste anses i hög grad beroende av vad som kunde finnas böra i dyrtidstillägg beviljas pensionerade f. d. befattningshavare samt att därför det senare spörsmålet syntes böra utredas, innan man kunde fatta bestämd ståndpunkt till frågan om och i vilken utsträckning förbättring av själva pensionen kunde anses påkallad.

Då kommittén sålunda till behandling upptagit spörsmålet om de allmänna grunderna för dyrtidstillägget åt ifrågavarande pensionärer, har kommittén i första rummet yttrat sig angående dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner. Kommittén anför härom följande:

Allmänna
grunder.

»Vid fastställandet av de nya lönereglerna för befattningshavare vid kommunikationsverken, domänverket samt statsdepartementen och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, samt för officerare och underofficerare ävensom civilmilitära beställningshavare på aktiv stat med flera vid armén och marinen har till utgångspunkt tagits det prisläge, som, att döma av stegringen i levnadskostnader åren närmast före världskrigets utbrott, skulle under normala förhållanden hava varit rådande i början av 1920-talet. På grund härav och med hänsyn därtill, att dyrtidstillägget beräknats i förhållande till hela prisstegringen under kristiden och att sålunda däri ingått compensation icke blott för den extraordinära ökningen i levnadskostnaderna under kristiden utan även för den normala prisstegringen efter tiden för krigsutbrottet, alltså efter ingången av augusti månad 1914, har, såsom ovan nämnts, dyrtidstillägget för befattningshavarna med nyreglerad avlöning bestämts att utgå efter reducerad beräkningsgrund i syfte att summan av lön enligt de nya avlöningsbestämmelserna och dyrtidstillägget icke skulle komma att i stort sett överstiga summan av avlöning enligt dessförinnan gällande bestämmelser och dyrtidstill-

lägg därå enligt de för övriga befattningshavare gällande grunder. Samma synpunkter måste enligt kommitterades mening göras gällande i fråga om pensionärer. Då nämligen pension, som grundats på den förhöjda lönen i de nya avlöningsbestämmelserna, till följd därav måste anses innefatta kompensation för den normala stegringen i levnadskostnaderna intill början av 1920-talet, är det icke annat än riktigt, att innehavaren av sådan pension får vidkännas en reduktion av dyrtidstillägget i överensstämmelse med vad som tillämpas i fråga om dyrtidstillägg till befattningshavare vid nyreglerade verk. Den sålunda ifrågasatta reduktionen av dyrtidstillägget, vars detaljer kommitterade här nedan komma att närmare angiva, torde böra komma till tillämpning å f. d. befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, som pensionerats enligt lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid nämnda verk, å den personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, såvitt denna personal pensionerats enligt bestämmelserna i kungl. brevet den 4 juni 1920, ävensom å f. d. befattningshavare, som komma att åtnjuta pension enligt kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension, samt å f. d. landshövding, som pensionerats efter det från och med den 1 juli 1922 gällande förhöjda pensionsunderlaget. Däremot kommer den löneroglering för officerare och underofficerare med flera, som genom avlöningsreglementet av den 29 juni 1921 (nr 388) fastställts att provisoriskt lända till efterrättelse under år 1922, icke att medföra någon förhöjning av pensionerna; utan dessa bliva såsom framgår av 1921 års riksdags skrivelse nr 395 oförändrade med rätt tillika för den, som avgår med pension, sedan nämnda avlöningsreglemente trätt i kraft, att i likhet med dem, som vid avgången innehade tillfällig löneförbättring, komma i åtnjutande av pensionsförbättring enligt de i kungörelserna den 20 augusti 1919 (nr 538) och den 29 augusti 1919 (nr 569) fastställda grunder; och då berörda pensionsförbättring i likhet med den tillfälliga löneförbättringen bereder vederbörande ersättning för pridförhöjningen endast intill år 1914, lära de f. d. militära befattningshavare, som innehava pensionsförbättring, icke böra i fråga om dyrtidstillägg jämsställas med f. d. befattningshavare med nyreglerade pensioner.

I detta sammanhang vilja kommitterade fästa uppmärksamheten därpå, att det lärer vara avsett att för 1922 års riksdag framlägga förslag i fråga om pensionsregleringar för befattningshavare vid tullverket, lotsverket och domänverket; och då dessa pensionsregleringar lära komma att grundas på avlöningar med tagen hänsyn till normal levnadskostnadsökning intill början av 1920-talet, torde de f. d. befattningshavare, som komma att pensioneras efter dessa pensionsregleringar, böra i fråga om dyrtidstillägg hänföras till pensionärer med nyreglerade pensioner.

Liksom beträffande nyreglerad avlöning dyrtidstillägg får beräknas endast å 80 procent av löneförmånens belopp med iakttagande tillika, att grundtalet i varje fall minskas med 20, så böra samma begränsningar också bliva gällande beträffande dyrtidstillägg å nyreglerad pension, varjämte grundtalet för dyrtidstilläggsberäkningen synes böra bliva detsamma, som tillämpas vid dyr-

tidstilläggsberäkning å avlöning, d. v. s. talet för levnadskostnadsökningen minskat med en tiondel. Enligt nu gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare beräknas dyrtidstillägget å den del av pensionen, som icke överstiger 175 kronor för kvartal eller alltså 700 kronor för år, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet, och för överskjutande del av pensionen efter ett lägre procenttal. En liknande anordning vid beräkningen av dyrtidstillägget, som har sitt berättigande i det att därigenom på ett enkelt sätt beredes åt de små pensionerna en jämförelsevis större compensation för levnadskostnadsökningen, bör givetvis i fortsättningen bibehållas; men det synes föreligga anledning att i fråga om nyreglerade pensioner i någon mån höja gränsen. Bibehållandet av nuvarande gräns skulle nämligen medföra, att även de lägsta nyreglerade pensionerna skulle få vidkännas den minskning av förmånen, som föranledes därav, att dyrtidstillägget å en del av pensionen beräknas efter lägre procenttal än å den andra delen. Då alltså den nuvarande gränsen vid tillämpning av förenämnda restriktioner skulle medföra alltför kraftig beskärning av dyrtidstillägget, hålla kommitterade före, att dyrtidstillägg å nyreglerad pension bör få beräknas efter ett procenttal, motsvarande grundtalet minskat med 20, å ett månadsbelopp av 85 kronor eller alltså 1,020 kronor för år räknat, i likhet med vad som gäller i fråga om dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning.»

Sedan kommittén sålunda angivit sin ståndpunkt i fråga om grunderna för dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner, framhåller kommittén, att det givetvis skulle innebära stora praktiska fördelar, om enhetliga grunder för dyrtidstillägget åt alla pensionerade f. d. befattningshavare kunde fortfarande bliva gällande. En förutsättning härför anser emellertid kommittén vara, att själva pensionsbeloppen höjdes, så att alla pensioner kunde betraktas såsom nyreglerade. Kommittén ingår här-efter på en undersökning, huruvida icke genom en reglering av nu utgående pensioner eller annan dylik åtgärd själva pensionsbeloppen skulle kunna höjas, så att å de sålunda förändrade pensionerna ovan föreslagna grunder för dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner skulle kunna tillämpas med tillfredsställande resultat. Härom yttrar kommittén:

»Såsom ovan nämnts hava yrkanden från åtskilliga håll framställt där-om, att i sammanhang med varje löne- och pensionsreglering för i tjänst varande löntagare även deras redan pensionerade företrädare i tjänsten skulle erhålla pensionsförhöjning. Då pensionen till befattningshavare i statens tjänst emellertid avpassas i visst förhållande till den avlöning, som uppbäres vid avgången, har sålunda beviljad pension hittills ansetts böra under vederbörandes hela återstående livstid utgå med oförändrat belopp, oberoende därav att avlöningen för den befattning, pensionären innehåft, må hava blivit mer eller mindre förändrad efter hans avgång. Den statstjänare, som vid avgången från sin tjänst kommit i åtnjutande av den pension, vartill då gällande pensioneringsgrunder och avlöningsstat föranledde, har ansetts icke hava något som helst befogat anspråk på ytterligare underhåll eller ökad pension av staten. Vid denna princip har

det hittills ansetts vara av vikt att fasthålla; och någon egentlig avvikelse från densamma har vad angår pensionerade statstjänare ej heller ägt rum utom beträffande de under åren 1915—1918 pensionerade befattningshavare vid statens järnvägar, åt vilka enligt beslut av 1919 års riksdag beviljats vissa tilläggspensioner att utgå från och med den 1 januari 1919. Emellertid har denna principiella ståndpunkt icke utgjort hinder för att med statsmedel i form av krigstids- eller dyrtidstillägg bringa hjälp åt statens pensionerade f. d. befattningshavare, när förskjutningen i prisförhållandena blev alltför betungande. Redan detta visar, att berörda princip icke kan under nuvarande exceptionella förhållanden uppehållas. Då härtill kommer, att staten beträffande en stor grupp pensionärer, vilka, ehuru de icke innehaft statstjänst, dock pensionerats med väsentliga bidrag av statsmedel, bekostat förhöjning av redan utgående pensioner, såsom framgår av den i förenämnda preliminära undersökning (se propositionen nr 327/1921 sid. 15—17) lämnade redogörelse för pensionsreglering för redan pensionerade f. d. folkskollärare, måste man draga den slutsatsen, att en ändrad uppfattning numera framträtt, uppenbarligen under påverkan av de säregna förhållanden, som med avseende å levnadskostnaderna under de senare åren inträtt och alltjämt råda. I sådant avseende tillåta sig kommitterade åberopa vad bankoutsrottet vid 1920 års riksdag i utlåtande nr 54 anförde därom, att en allmän reglering av äldre pensioner måste anses vara av omständigheterna betingad och ej borde fördröjas alltför länge. Detta uttalande vann också tillslutning under kamrarnas överläggningar i anledning av berörda utlåtande.

Tanken på en pensionsreglering under förhandenvarande omständigheter kan alltså enligt kommitterades mening icke anses böra utan vidare avvisas. Syftet med en sådan reglering skulle emellertid icke vara att nu bereda större förmåner över hela linjen, utan pensionsregleringen skulle kombineras med en kraftig beskränning av dyrtidstillägget med resultat att ökad förmån nu skulle framträda endast för de pensionärer, som hava låga pensioner; för de övriga skulle förbättringen huvudsakligen bestå däruti, att de bleve i minskad mån beroende av det tillfälliga dyrtidstillägget. Därigenom skulle också möjliggöras att tidigare än eljest kunde äga rum låta dyrtidstillägget till pensionärer helt bortfalla.

Vid en reglering av nu utgående pensioner synes det emellertid icke kunna ifrågakomma, att i varje fall öka förmånen till samma belopp, vartill den nyreglerade pensionen i samma befattning blivit bestämd. Den nyreglerade pensionen är satt i förhållande till en nyreglerad avlöning, vars belopp i sin ordning kan vara påverkat även av andra omständigheter än levnadskostnadsfördyringen, exempelvis organisatoriska förändringar med avseende å tjänstens beskaffenhet, ökning av arbetstiden, strävan att lyfta befattningens innehavare till högre levnadsstandard m. m. Redan av sålunda antydda skäl måste det anses uteslutet att likställa de äldre pensionärerna med f. d. befattningshavare med nyreglerade pensioner; även av hänsyn till kostnaden i framtiden bör detta icke ifrågakomma. Emellertid torde en pensionsreglering lämpligen böra ställas i visst förhållande till den nyreglerade pensionen, så att till den oreglerade pensionen lägges viss del av skillnaden dem emellan. Då en tjänstemans pension i regel är avsedd att till en tredjedel motsvaras av erlagda avgifter, under det att

återstoden utgör statens bidrag, skulle man kunna tänka sig en pensionsreglering lämpligen genomförd på sådant sätt, att, medan den tredjedel av pensionen, som motsvarar vederbörandes egna avgifter, lämnas orubbad, återstoden eller den egentliga statspensionen höjes till motsvarighet med enahanda del av den nyreglerade pensionen. Pensionsförhöjningen skulle med andra ord motsvara två tredjedelar av skillnaden mellan vederbörandes nu utgående pension å ena och den pension å andra sidan, som skulle hava tillkommit honom, om pensionen med tillämpning av de vid hans pensionering gällande grunder avpassats efter det förhöjda pensionsunderlag, som blivit fastställt för samma eller motsvarande befattning.

Även om kommitterade för sin del skulle anse en sådan lösning av frågan vara att förorda, saknas emellertid för närvarande en av förutsättningarna för planens förverkligande. Då pensionsregleringen såsom ovan nämnts borde grundas på skillnaden mellan en pension av äldre typ och en nyreglerad pension, måste över hela linjen föreligga nyreglerade pensioner. I annat fall kan någon allmän pensionsreglering med därtill anslutna enhetliga bestämmelser om dyrtidstillägg icke genomföras. Nu har visserligen under de sista åren för en stor mängd befattningshavare i sammanhang med lönereglering även fastställts högre pensionsunderlag, som alltså medföra s. k. nyreglerade pensioner; men för icke obetydliga grupper av befattningshavare, exempelvis häradshövdingarna, befattningshavare vid länsstyrelserna och landsstaten, de allmänna läroverken m. fl. föreligger ännu icke någon ny löne- och pensionsreglering. Vid sådant förhållande skulle visserligen exempelvis för en f. d. länsman med pension å 1,200 kronor en pensionsförhöjning enligt ovan angivna grunder kunna ske genom jämförelse med landsfiskals nuvarande pension å 2,800 kronor, men det stora antalet f. d. landsfiskaler med sistnämnda oreglerade pensionsbelopp skulle icke kunna erhålla någon pensionsförbättring och därmed skulle också bortfalla möjligheten att å dessa landsfiskalspensioner tillämpa de strängare dyrtidstilläggsbestämmelserna. Den åsyftade fördelen med enhetliga bestämmelser skulle alltså gå förlorad.

Väl skulle man kunna tänka sig, att för varje befattning vid de ännu oreglerade verken fastställdes ett nytt pensionsunderlag; och kommitterade, vilka i anledning av 1921 års riksdags beslut om höjt pensionsunderlag för landshövding anbefallts taga under övervägande, huruvida tilläventyrs några åtgärder av provisorisk natur böra vidtagas för att bereda en motsvarande förmån även för andra befattningshavare vid ännu icke nyreglerade verk, hava undersökt förhållandena, men kommit till den slutsats att, även om beträffande en del befattningar vid oreglerade verk man med ledning av de nya pensionsunderlagen för jämförliga befattningar vid nyreglerade verk skulle kunna utan större risk fastställa nya pensionsunderlag, likväl möjligheten av ett föregripande av resultaten av pågående utredningar om löne- och pensionsreglering skulle beträffande en stor mängd befattningar ingalunda vara utesluten. På grund härav och då de i tjänst varande befattningshavare, som skulle beröras av en sådan anordning — i olikhet med landshövdingarna, vilka åtnjuta avlöning å så gammal stat, att skyldighet icke föreligger för dem att erlägga avgift för egen pensionering — i allmänhet skulle genom fastställande av nytt pensionsunderlag nödgas erlägga förhöjda avgifter för egen pension.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 109 häft. (Nr 123—125.) 2

nering ävensom eventuellt även ökade insatser i vederbörande änke- och pupillkassa utan att samtidigt erhålla någon förbättring av sina avlöningsförmåner, hava kommitterade funnit sig icke kunna förorda någon provisorisk åtgärd i nu berörda syfte. Därmed hava kommitterade också nödgats övergiva tanken på att redan nu skulle kunna genomföras en verklig reglering av pensionerna och därvid tillika vinnas enhetliga bestämmelser om dyrtidstilllägg för pensionärer.

Vid sina undersökningar beträffande nu utgående pensioner hava kommitterade uppmärksammat en del förhållanden, som framkallat tanken på att söka få fram en pensionsreglering, där förbättringen avpassades icke enbart efter pensionsbeloppet i och för sig utan där hänsyn tillika toges till tidpunkten för pensionens beviljande och vissa därmed sammanhängande omständigheter. Exempelvis har det visat sig, att en f. d. länsman, som pensionerats enligt pensionsunderlag, som gällde intill utgången av år 1914, åtnjuter i pension 1,200 kronor, och samma belopp tillkommer i pension en vaktmästare, som pensionerats efter ingången av år 1920. För länsmannens nuvarande motsvarighet, landsfiskalen, gäller nu ett pensionsunderlag av 2,800 kronor, dock ej nyreglerat, under det att det nyreglerade pensionsunderlaget för vaktmästare (expeditionsvakt) är 1,644 kronor. Vissa f. d. kaptener, som avgått före år 1897, uppbära i pension och fyllnadspension 1,600 kronor; deras efterträdare få nu 3,990 kronor. En fanjunkare, pensionerad under år 1918, uppbär 1,625 kronor i pension och, om avgången ägt rum efter ingången av år 1919, är pensionen 2,250 kronor. Högre pension än de förstnämnda kaptenernas uppnås även av sergeanter, som pensionerats efter utgången av år 1918, nämligen 1,910 kronor. För att i någon mån råda bot på dessa nu antydda och dylika oegentligheter, vilka ju skulle väsentligen reduceras genom en verklig pensionsreglering av ovan angiven innebörd, hava kommitterade övervägt någon åtgärd i syfte att bringa de äldre pensionerna så att säga på samma nivå. Vid de lönerregleringar, som under senare åren ägt rum, har man räknat med en s. k. normal levnadskostnadsökning av 2 procent per år. Med detta såsom utgångspunkt hava kommitterade övervägt möjligheten av att pensionerna allt efter som de grundades på äldre eller nyare bestämmelser skulle genom tillägg av 2 procent för varje år kunna föras fram till belopp, motsvarande ställningen vid början av 1920-talet. Men även en sådan åtgärd medför liknande risker, som befunnits vidlåda förslaget att redan nu vidtaga en verklig pensionsreglering. Exempelvis skulle för en f. d. befattningshavare av första normalgraden vid centralt ämbetsverk (revisor, notarie) pensionen som enligt reglering från och med år 1908 utgör 3,700 kronor, komma att med tillägg av 2 procent därav för varje år till början av 1920-talet överstiga den pension å 4,200 kronor, som enligt nyreglering fastställts för sådan befattningshavare; och även om ett sådant överskridande skulle i nyssberörda fall kunna förekommas genom ett stadgande, att den äldre pensionen jämte tillägget ej må överstiga den nyreglerade pensionen för samma befattning, så kvarstår dock risken av ett sådant överskridande beträffande de pensioner, där jämförelse med nyreglerad pension ännu icke kan äga rum. Även andra svårigheter lägga hinder i vägen för tillämpning av nu ifrågasatt förfarande, i det att det i vissa fall är synnerligen vanskligt att avgöra för huru många år det procenttuella tillägget borde beräknas, exempelvis där ny lönestat tillkommit, som måhända grundar sig på prisförhållanden flera år tidigare, såsom fallet

torde vara med de från och med år 1919 gällande löneregleringarna för landsstaten samt för lärarpersonalen vid allmänna läroverken med flera läroanstalter. Dessa svårigheter hava syntts kommitterade vara så stora, att det näppe- ligen vore möjligt att på denna väg åstadkomma en eljest lämplig utjämning mellan äldre och nyare pensioner. Med tillgodoseende av detta önskemål torde således få anstå, till dess att tiden kan anses vara inne att genomföra en verk- lig pensionsreglering.

Såsom ovan framhållits, skulle de allmänna grunder för dyrtidstillägg, som av kommitterade förordats i fråga om nyreglerade pensioner, icke kunna tillämpas beträffande övriga pensioner annat än under vissa förutsättningar. Då dessa förutsättningar, såsom kommitterade tro sig nu hava visat, icke för närvarande föreligga eller lämpligen kunna tillskapas, måste tillsvidare andra och gynnsammare grunder för dyrtidstillägg å de äldre pensionerna bliva gäl- lande.»

Den av kommittén sålunda verkställda undersökningen har alltså bibragt kommittén den uppfattningen, att det vore ofrånkomligt att fastställa andra och gynnsammare grunder för dyrtidstillägg å äldre pensioner. I fråga om dylika grunder yttrar kommittén följande:

»Vid frågans lösning på detta sätt, som kommitterade vilja beteckna så- som ett provisorium, har det syntts kommitterade riktigt, att för dyrtidstill- lägg å oreglerade pensioner må tillämpas i huvudsak samma allmänna grun- der, som nu gälla beträffande dyrtidstillägg å oreglerad avlöning enligt kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 344). Grundtalet skulle bestämmas på sätt i nämnda kungörelse angives, d. v. s. till ett levnadskostnadsökningen mot- svarande tal minskat med en tiondel. Dyrtidstillägg skulle få beräknas å pensio- nens hela belopp. Beträffande den del av pensionen, varå dyrtidstillägg må beräk- nas efter ett procental, motsvarande hela grundtalet, är gränsen i detta avseende för närvarande satt till 175 kronor för kvartal eller alltså till 700 kronor för år. I fråga om dessa äldre pensioner kunna visserligen icke de skäl anses före- liggande för uppflyttande av gränsen, som av kommitterade åberopats till stöd för ändringsförslaget i detta hänseende beträffande nyreglerade pensioner; men vid det förhållande att kommitterade i annat sammanhang tillstyrkt en omläggning av utbetalning av egentliga pensioner till f. d. befattningshavare från att avse kvartal till att gälla månad, synes gränsen lämpligen böra sät- tas till ett jämnt månadsbelopp av 60 kronor eller 720 kronor för år räknat. Oaktat denna höjning av den del av pensionen, varå dyrtidstillägg må utgå efter helt grundtal, komma likväl de sålunda föreslagna grunderna att till följd av det begränsade grundtalet medföra en minskning av förmånen över hela linjen. Häremot torde i och för sig icke vara något att erinra, i det att pensionärerna icke synas böra undgå att i sin mån vidkännas den reduktion av dyrtidstilläggsförmånen, som för befattningshavarnas del genomfördes vid 1921 års riksdag. Med tillämpning av det grundtal, som nu är fastställt för beräkning av dyrtidstillägg åt befattningshavare (117), ävensom av övriga ovan angivna grunder skulle dyrtidstillägget minskas för pensioner intill ett årsbelopp av 700 kronor med 9 procent av pensionen; och vid högre belopp komme minskningen att ungefär motsvara summan av 9 procent å 700 kronor eller 63 kronor och 5 procent å återstående del av pensionen. För jämförelse upptagas här följande exempel:

Pension		Nuvarande dyrtids-tillägg (126)		Föreslaget dyrtids-tillägg (117)		Differens		Pension		Nuvarande dyrtids-tillägg (126)		Föreslaget dyrtids-tillägg (117)		Differens	
200	—	252	—	234	—	— 18	—	4,000	—	3,159	—	2,941	60	—217	40
500	—	630	—	585	—	— 45	—	4,500	—	3,504	—	3,261	60	—242	40
700	—	882	—	819	—	— 63	—	5,000	—	3,849	—	3,581	60	—267	40
900	—	1,020	—	957	60	— 62	40	5,500	—	4,194	—	3,901	60	—292	40
1,000	—	1,089	—	1,021	60	— 67	40	6,000	—	4,539	—	4,221	60	—317	40
1,500	—	1,434	—	1,341	60	— 92	40	6,500	—	4,884	—	4,541	60	—342	40
2,000	—	1,779	—	1,661	60	—117	40	7,000	—	5,229	—	4,861	60	—367	40
2,500	—	2,124	—	1,981	60	—142	40	7,500	—	5,574	—	5,181	60	—392	40
3,000	—	2,469	—	2,301	60	—167	40	8,000	—	5,919	—	5,501	60	—417	40
3,500	—	2,814	—	2,621	60	—192	40								

Härav framgår, att minskningen blir genomgående över hela linjen men inskränker sig till jämförelsevis måttliga belopp. Emellertid är det givet, att de mindre pensionsbeloppen icke tåla vid en sådan beskränning utan måste på något sätt hjälpas upp, helst som pensionärers med låga pensioner ställning ansetts redan med nu utgående dyrtidstillägg tarva förbättring.»

Hur kommittén tänkt sig, att de mindre pensionerna skulle förbättras, torde jag få tillfälle att i annat sammanhang närmare omförmåla. För belysande av nu föreliggande spörsmål torde det vara tillfyllest att återgiva innehållet av följande sammanställning rörande verkningarna av kommitténs förslag att med s. k. pensionstillägg upphjälpa lägre pensioner:

Nuvarande pension	Pension + dyrtidstillägg enligt nu gällande grunder (126)	Pensionstillägg enligt föreslagna grunder	Pension + pensionstillägg (= ny pension)	Ny pension + dyrtidstillägg enligt föreslagna grunder (117)	Differens
50	113	50	100	217	+ 104
100	226	100	200	434	+ 208
200	452	180	380	824 60	+ 372 60
300	678	180	480	1,041 60	+ 363 60
400	904	180	580	1,258 60	+ 354 60
500	1,130	180	680	1,475 60	+ 345 60
600	1,356	180	780	1,660 80	+ 304 80
700	1,582	180	880	1,824 80	+ 242 80
800	1,751	180	980	1,988 80	+ 237 80

Nuvarande pension	Pension + dyrtidstillägg enligt nu gällande grunder (126)	Pensionstillägg enligt föreslagna grunder	Pension + pensionstillägg (= ny pension)	Ny pension + dyrtidstillägg enligt föreslagna grunder (117)	Differens
900	1,920	180	1,080	2,152 80	+ 232 80
1,000	2,089	180	1,180	2,316 80	+ 227 80
1,100	2,258	180	1,280	2,480 80	+ 222 80
1,200	2,427	180	1,380	2,644 80	+ 217 80
1,300	2,596	180	1,480	2,808 80	+ 212 80
1,400	2,765	180	1,580	2,972 80	+ 207 80
1,450	2,849 50	170	1,620	3,038 40	+ 188 90
1,500	2,934	120	1,620	3,038 40	+ 104 40
1,550	3,018 50	120	1,670	3,120 40	+ 101 90
1,600	3,103	120	1,720	3,202 40	+ 99 40
1,700	3,272	120	1,820	3,366 40	+ 94 40
1,800	3,441	120	1,920	3,530 40	+ 89 40
1,900	3,610	120	2,020	3,694 40	+ 84 40
1,950	3,694 50	110	2,060	3,760	+ 65 50
2,000	3,779	60	2,060	3,760	- 19
2,050	3,863 50	60	2,110	3,842	- 21 50
2,100	3,948	60	2,160	3,924	- 24
2,200	4,117	60	2,260	4,088	- 29
2,300	4,286	60	2,360	4,252	- 34
2,400	4,455	60	2,460	4,416	- 39
2,450	4,539 50	60	2,510	4,498	- 41 50
2,500	4,624	60	2,560	4,580	- 44
2,550	4,708 50	10	2,560	4,580	- 128 50
2,600	4,793	-	2,600	4,645 60	- 147 40
3,000	5,469	-	3,000	5,301 60	- 167 40
3,500	6,314	-	3,500	6,121 60	- 192 40
4,000	7,159	-	4,000	6,941 60	- 217 40
4,500	8,004	-	4,500	7,761 60	- 242 40
5,000	8,849	-	5,000	8,581 60	- 267 40
5,500	9,694	-	5,500	9,401 60	- 292 40
6,000	10,539	-	6,000	10,221 60	- 317 40
6,500	11,384	-	6,500	11,041 60	- 342 40
7,000	12,229	-	7,000	11,861 60	- 367 40
7,500	13,074	-	7,500	12,681 60	- 392 40
8,000	13,919	-	8,000	13,501 60	- 417 40

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår är den nuvarande ordningen i fråga om dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare och med dem jämställda pensionärer allenast ett provisorium, nödvändigt med hänsyn därtill att man icke utan vidare kunde för de många pensionärerna med låga pensioner genomföra motsvarande beskrningar av dyrtidstilläggen som dem, vilka vid 1921 års riksdag beslutades för ännu i tjänst varande befattningshavare. Det faller av sig självt, att, så snart man lyckats uppnå en lämplig väg för genomförande av en reglering av de lägre pensionerna, dyrtidstilläggen till f. d. befattningshavare böra, liksom tidigare, i stort sett följa samma bestämmelser som för nuvarande befattningshavare. Då jag ansett en dylik pensionsreglering kunna åstadkommas efter de linjer, pensionskommittén föreslagit, är jag sålunda nu beredd tillstyrka kommitténs förslag att låta grunderna för dyrtidstillägg åt i tjänst varande befattningshavare bliva i huvudsak normerande jämväl för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare. Vad angår pensionsregleringen anhåller jag att senare i dag få för Kungl. Maj:t framlägga förslag.

Mitt förslag i fråga om grunderna för pensionärernas dyrtidstillägg innebär sålunda till en början, att grundtalet blir detsamma som för nuvarande befattningshavare. Jag vill i detta sammanhang erinra, att Kungl. Maj:t i förenämnda proposition den 3 februari 1922 angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, i syfte att undvika grundtalets ändring vid varje om än aldrig så ringa förskjutning i levnadskostnadsindex, föreslagit en sådan modifikation i reglerna för grundtalets bestämmande, att avjämning av grundtalet skall ske till helt 5-tal.

Beträffande den, så vitt angår nuvarande befattningshavare, för icke-familjeförsörjare gällande särskilda reduktionen av dyrtidstillägget har densamma av kommittén lämnats å sido. Kommitténs förslag upptager sålunda icke någon bestämmelse motsvarande den, som återfinnes i § 3 fjärde stycket i kungörelsen med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Ehuru jag för min del anser, att grunderna för dyrtidstillägg åt i tjänst varande befattningshavare så långt sig göra låter böra bringas i tillämpning jämväl för pensionärer, måste jag dock finna goda skäl tala för att den särskilda reduktion, varom nu är fråga, härvidlag uteslutes. De synpunkter, som lågo till grund för införande av ifrågavarande begränsning av dyrtidstilläggen för i tjänst varande befattningshavare, synas icke kunna åberopas när det gäller äldre personer, vilka, åtminstone i regel, efter lång-

varigt arbete i statens tjänst icke äga annan ersättning än en sparsamt tilltagen pension.

Då det gäller pensioner, som grundats på förhöjda löner enligt de nya avlöningsreglementena för definitivt löner reglerade personalgrupper och till följd därav måste anses innefatta kompensation för den normala stegringen i levnadskostnaderna intill början av 1920-talet, är jag ense med kommittén därom, att innehavare av sådana pensioner, böra vidkännas en reduktion av dyrtidstillägget i överensstämmelse med vad som tillämpas i fråga om dyrtidstillägg till befattningshavare vid nyreglerade verk. Likaledes biträder jag kommitténs förslag i vad det avser att bestämma de grupper av pensionärer, vilka böra anses hava nyreglerade pensioner. I jämförelse med vad som nu gäller i fråga om dyrtidstillägg åt ifrågavarande pensionärer innebära de föreslagna grunderna en högst väsentlig nedsättning. Emellertid kan någon obillighet ingalunda anses ligga häri, då nämligen de nuvarande grunderna i själva verket äro för dessa pensionärer avsevärt förmånligare än vad som sakligt sett kan försvaras. Då nyreglerade pensioner ännu icke torde hunnit tillträdas av mer än ett fåtal personer, lära berörda, oberättigat stora förmåner i avseende å dyrtidstillägg icke kunnat i många fall förekomma.

Kommitténs undersökningar angående förutsättningarna för en sådan reglering av äldre pensioner, att de föreslagna grunderna för dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner skulle kunna tillämpas jämväl i fråga om pensioner av förstnämnda kategori, synas mig ådagalägga, att en dylik reglering åtminstone för närvarande måste lämnas å sido. Den avgörande omständigheten härvidlag är enligt min uppfattning den, att vid många befattningar några nyreglerade pensioner ännu icke finnas fastställda och att man sålunda i stor utsträckning saknar erforderliga jämförelsepunkter.

Då man alltså för närvarande icke synes kunna åstadkomma en sådan pensionsreglering, att man över hela linjen erhåller pensioner, vilka kunna betecknas såsom nyreglerade, torde det vara nödvändigt, att särskilda och gynnsammare grunder för dyrtidstillägg å de äldre pensionerna bliva gällande. I likhet med kommittén anser jag dessa bestämmelser böra bliva i huvudsak de samma, som gälla för dyrtidstillägg å oreglerad avlöning enligt den allmänna kungörelsen angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Vidkommande nyreglerade pensioner har kommittén — under erinran att dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare för närvarande utgår efter helt grundtal allenast å den del av pensionen, som icke överstiger 175 kronor för kvartal eller alltså 700 kronor för år, samt för över-

skjutande del av pensionen efter femtiofem hundra delar av grundtalet — anført, att anledning syntes föreligga att i fråga om nyreglerade pensioner i någon mån höja gränsen, enär eljest även de lägsta nyreglerade pensionerna skulle få vidkännas den minskning av förmånen, som förändrades därav, att dyrtidstillägget å en del av pensionen beräknas efter lägre procenttal än å den andra delen. Gränsen har av kommittén föreslagits till 1,020 kronor för år eller alltså densamma som för i tjänst varande befattningshavare. Beträffande oreglerade pensioner har kommittén däremot bibehållit den nuvarande gränsen, allenast med avjämning till 720 kronor för år.

Då det syntes mig eftersträvansvärt att i allt väsentligt anpassa dyrtidstilläggsbestämmelserna för f. d. befattningshavare efter motsvarande bestämmelser för i tjänst varande befattningshavare, har jag haft under överbägande ett förslag, gående ut på att samma gräns för den högre dyrtidstilläggsberäkningen skulle fastställas för såväl reglerade som oreglerade pensioner; och har jag därvid tänkt mig gränsen något högre än den, som av kommittén föreslagits för oreglerade pensioner, förslagsvis 840 kronor för år. Att för alla pensioner sätta gränsen vid 720 kronor synes mig nämligen medföra alltför stor beskärning av dyrtidstilläggen icke blott för innehavare av nyreglerade pensioner utan dessutom, vid tillämpning av det utav kommittén i § 5 föreslagna stadgande, jämväl för innehavare av oreglerade pensioner. Därest man emellertid höjde gränsen till 840 kronor, skulle kostnaden för dyrtidstilläggen undergå en icke obetydlig ökning, vilken icke lämpligen torde kunna undkommas på annat sätt än genom en motsvarande beskärning av de utav kommittén föreslagna pensionstilläggen. Det system, varå kommitténs förslag i sistberörda hänseende vilar, synes mig emellertid icke kunna undgå att på ett oförmånligt sätt förryckas av en sådan beskärning. Jag har med anledning härav funnit mig böra avstå från att i förevarande avseende föreslå en och samma gräns för reglerade och oreglerade pensioner och i stället ansett kommitténs förslag jämväl på denna punkt böra godtagas.

Mitt förslag i fråga om dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare och med dem likställda pensionärer innebär sålunda, att grundtalet blir detsamma som för i tjänst varande befattningshavare, att för oreglerade pensioner dyrtidstillägg utgår å belopp intill 720 kronor för år efter ett procenttal motsvarande grundtalet samt å överskjutande del av pensionen efter ett procenttal motsvarande femtiofem hundra delar av grundtalet samt att för nyreglerade pensioner grundtalet alltid minskas med 20 enheter och dyrtidstillägg utgår endast å 80 procent av pensionsbeloppet,

varefter detsamma beräknas å belopp intill 1,020 kronor för år efter ett procenttal, motsvarande grundtalet minskat med 20, och å överskjutande belopp efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundradelar av det sålunda reducerade grundtalet.

Kommittén, som ansett sina förslag i fråga om dyrtidstillägg och pensionstillägg böra genomföras från och med den 1 april 1922 och särskilt uttalat, att i varje fall bestämmelserna om pensionstillägg borde träda i kraft samtidigt med de nya bestämmelserna om dyrtidstillägg, har utarbetat och framlagt ett förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, innefattande jämväl de närmare föreskrifter rörande utbetalningen av dyrtidstillägget, som enligt bestämmelse i kungörelseförslaget skola av Kungl. Maj:t meddelas. Vad angår sistnämnda förslag, så vitt detsamma avser grunderna för dyrtidstillägget, torde jag kunna inskränka mig till en hänvisning till det förslag till kungörelse i ämnet, som jag sedermera kommer att underställa Kungl. Maj:ts prövning. Vid föreskrifterna angående dyrtidstilläggets utbetalning torde jag icke behöva i detta sammanhang närmare uppehålla mig.

Författnings-
förslaget.

I en specialmotivering har kommittén vid varje paragraf i den föreslagna kungörelsen angivit de närmare skäl, varå förslaget grundar sig. Jag skall i det följande återgiva det huvudsakliga av denna motivering och därvid närmare uttala mig i de delar, där jag finner anledning att särskilt tillkännagiva min uppfattning.

Kommittén har under § 1 uttalat, att det pensionstillägg, varom kommittén framlagt förslag, måste betraktas som en del av pensionen, vadan det utan särskilt stadgande vore klart, att dyrtidstillägg skulle därå utgå.

§ 1.

Efter förebild från stadgandena om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst har kommittén i § 3 upptagit bestämmelserna om dyrtidstillägg å pensioner av äldre typ, medan kommittén i § 4 behandlat grunderna för dyrtidstilläggets beräkning, när det gäller nyreglerade pensioner. I sistnämnda fall skulle enligt kommitténs förslag dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

§§ 3 och 4.

a) att dyrtidstillägg beräknas endast å 80 procent av pensionsförmånen;

b) att dyrtidstillägget å den del av sålunda beräknat pensionsbelopp, som icke överstiger 85 kronor för månad, skall beräknas efter

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 109 häft. (Nr 123—125.) 3

ett procenttal, motsvarande grundtalet minskat med 20, samt å återstoden efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundra delar av grundtalet minskat med 20; samt

c) att det månadsbelopp, varå dyrtidstillägget sålunda må utgå efter högre procenttal, skall i fall av försörjningsplikt för barn, som i § 3 sägs, ökas med 10 kronor för varje barn.

Beträffande innehållet i dessa paragrafer är vidare att märka, att dyrtidstilläggsberäkningen hänförs till pensionens månadsbelopp i stället för till dess belopp för kvartal, varav blivit en följd, att för varje barn, för vilket pensionären har försörjningsplikt, förhöjningen av det belopp, varå dyrtidstillägg må utgå efter helt grundtal, förändrats från 25 kronor för kvartal till ett avrundat belopp av 10 kronor för månad. I stället för att i fråga om dyrtidstillägget för befattningshavare den allmänna regeln avser befattningshavare med viss försörjningsplikt och tillägget väl ökas i vissa fall men minskas, där försörjningsplikt icke föreligger, har beträffande pensionärer bibehållits vad i sådant avseende hittills tillämpats eller att den allmänna regeln om dyrtidstillägget avser ensam pensionär och att tillägget ökas till följd av viss försörjningsplikt. Ej heller har anledning ansetts föreligga att i fråga om pensionärerna vidga begreppet försörjningsplikt att, såsom numera gäller i fråga om befattningshavare, omfatta även det fall, att vederbörande är gift men ej har barn under 16 år.

Från bestämmelserna om dyrtidstillägg åt befattningshavare har kommittén upptagit ett stadgande därom, att gift kvinnlig f. d. befattningshavare, även om hennes man icke såsom befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens eller såsom pensionär är berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, likväl äger tillgodonjuta dyrtidstillägg för barn endast, om mannen är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndsatt att bidra till familjens underhåll.

Slutligen har kommittén fäst uppmärksamheten därpå, att de grupper av pensionärer, som falla under bestämmelserna i § 4, vidgas allteftersom ytterligare delar av till statsförvaltningen hörande verk och inrättningar undergå liknande löne- och pensionsreglering som den, vilken genomfördes år 1920 för kommunikationsverken och år 1921 för statsdepartementen och vissa andra till den civila statsförvaltningen hörande verk, och att det måhända redan vid förslaget framläggande för riksdagen kunde bliva erforderligt att bland de grupper av pensionärer, som skola vara underkastade reducerade grunder för dyrtids-

tillägget, upptaga även andra än dem, som omförmålas i kommitténs förslag.

På sätt jag redan angivit är jag ense med kommittén därom, att någon beskränning av dyrtidstillägget för pensionärer, som icke äro familjeförsörjare, ej bör äga rum. Å andra sidan synes ej heller någon annan försörjningsplikt än för minderåriga barn böra läggas till grund för höjning av dyrtidstillägget. Mot bestämmandet av denna höjning på sätt kommittén föreslagit har jag intet att erinra. *Departementets-
chefen.*

Beträffande avfattningen av de särskilda bestämmelser, som skola iakttagas i fråga om dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner, vilken avfattning är något utförligare än motsvarande bestämmelser i den allmänna dyrtidstilläggskungörelsen, har jag intet att erinra.

Med anledning av vad kommittén yttrat angående eventuellt införande av nya grupper pensionärer under bestämmelserna i § 4 vill jag framhålla, att, i den mån kungörelsen den 29 juni 1921, nr 456, erhåller tillämpning i fråga om pension vid förvaltningsgrenar, som erhålla definitiv löneroglering, därav berörda pensionärer utan vidare bliva hänförliga under § 4. Skulle däremot för någon personalgrupp, som erhåller definitiv löneroglering vid 1922 års riksdag, särskilda bestämmelser meddelas i fråga om pension, torde stadgande om dyrtidstilläggets beräkning å sådan pension böra givas i sammanhang med prövningen av pensioneringsgrunderna.

Till motivering av de i § 5 föreslagna bestämmelserna har kommittén anfört följande:

§ 5.

»I vissa fall är skillnaden mellan nyreglerad pension och pension av äldre typ för samma befattning jämförelsevis obetydlig; och därför skulle det kunna inträffa, att pension av äldre typ med därå belöpande dyrtidstillägg komme att överstiga den nyreglerade pensionen för samma befattning med dyrtidstillägg därå efter reducerade grunder. Då ett sådant förhållande icke ansetts kunna godtagas utan funnits böra förekommas, har här införts ett stadgande av innehåll, att dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3 icke må tillsammans med pensionen överstiga vad i § 4 avsedd f. d. befattningshavare, som pensionerats i samma eller motsvarande befattning inom vederbörande verk, erhåller i pension jämte dyrtidstillägg enligt stadgandena i sistnämnda paragraf. Detta gäller exempelvis f. d. tjänsteman i andra normalgraden vid centralt ämbetsverk, i det att pensionen av äldre typ, 4,600 kronor, jämte därå enligt nu gällande grundtal (117) och med tillämpning av bestämmelserna i § 3 belöpande dyrtidstillägg, 3,325 kronor 60 öre, skulle tillsammans utgöra 7,925 kronor 60 öre, medan den nyreglerade pensionen för samma befattning, 5,076 kronor, jämte dyrtidstillägg därå enligt stadgandena i § 4, 2,601 kronor 2 öre, alltså skulle utgöra endast 7,677 kronor 2 öre.

Ett motsvarande förhållande äger rum beträffande kvinnliga biträden. Emellertid är i fråga om dessa tillika att märka, hurusom genom under senare år vidtagen lönerreglering, som gällt dylika befattningshavare vid samtliga verk, pensionerna för alla dem, som därefter avgått, höjts till vissa belopp, medan däremot nyreglerade pensioner för dessa befattningshavare ännu icke föreligga över hela linjen. På grund härav skulle ett pensionerat kvinnligt biträde, som tillhört verk med numera nyreglerade pensioner, bliva underkastat ovan angivna beskärning av dyrtidstillägget, medan däremot en samtidigt pensionerad dylik befattningshavare, vilken tillhört verk, som ännu icke blivit nyreglerat, skulle gå fri från sådan beskärning. Då icke heller detta förhållande har ansetts tillfredsställande, hava kommitterade i mom. 2 av förevarande paragraf intagit ett stadgande, varigenom samtliga f. d. befattningshavare av ifrågakvarande slag bliva beträffande dyrtidstilläggets begränsning likställda.

Dylika omständigheter föreligga även beträffande vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare; men skillnaden mellan den högsta oreglerade pensionen och den nyreglerade är där så pass stor att, då såsom kommitterade föreslå de högsta oreglerade vaktmästarpensionerna undantagas från pensionstillägg, någon risk icke föreligger att med tillämpning av de föreslagna dyrtidstilläggsbestämmelserna något överskridande kan äga rum.

Bestämmelserna i förevarande paragraf kunna måhända synas bliva något betungande i tillämpningen. Emellertid är det ju oftast den myndighet, där pensionstagaren varit anställd, som har att till honom utbetala pension och dyrtidstillägg; och vid sådant förhållande läser i regel icke förefinnas någon svårighet att tillämpa de föreslagna bestämmelserna; och där utbetalningen sker av annan myndighet, vilket är fallet — utom beträffande f. d. militära beställningshavare, för vilka några nyreglerade pensioner icke finnas och begränsningen alltså icke är tillämplig — endast i fråga om de pensionärer, som erhålla pension och dyrtidstillägg genom statskontorets försorg. Här erfordras givetvis en undersökning om vederbörande pensionärs tjänsteställning vid avgången; men sedan sådan undersökning, som i regel icke torde bliva vidare betungande, en gång verkställt och resultatet antecknats, torde det ytterligare besvär, som vid varje utbetalning må föranledas, icke vara av någon synnerlig betydelse.»

*Departements-
chefen.*

Den i mom. 1 av förevarande paragraf föreslagna bestämmelsen har jag redan i det föregående haft tillfälle att beröra. Även om densamma i vissa fall synes kunna medföra mindre önskliga konsekvenser, torde den emellertid i stort sett vara ägnad att tillgodose rättvisa och god ordning. Jag tillstyrker därför kommitténs förslag i förevarande avseende.

Vad angår bestämmelsen i mom. 2 skulle väl ett och annat fall kunna inträffa, där stadgandet ifråga kunde vara erforderligt även för annan befattningshavare än kvinnligt biträde. Någon större betydelse torde emellertid dylika fall icke få, och då det dessutom synes medföra svårighet att avgöra, huruvida motsvarighet mellan viss reglerad och

viss oreglerad tjänst äger rum, har jag funnit mig böra på denna punkt stanna vid att tillstyrka vad kommittén föreslagit.

Beträffande det föreslagna innehållet i § 6 yttrar kommittén:

§ 6.

»Liksom nu är stadgat, att, där pensionen åtnjutes från mer än ett håll, beloppen skola sammanräknas och å sammanlagda beloppet beräknas dyrtidstillägg, så är det ock givet, att i fortsättningen sådant tillägg ej må beräknas å varje pension särskilt. Äro alla pensionerna utav den beskaffenhet, att bestämmelserna i § 3 äro å dem tillämpliga, så bör liksom nu pensionernas sammanlagda belopp läggas till grund för dyrtidstilläggsberäkningen med tillämpning av de i § 3 angivna grunder. Är emellertid någon av pensionerna av beskaffenhet, som i § 4 avses, böra enligt grunderna för denna paragraf endast 80 procent av sådan pension inräknas i det belopp, varå dyrtidstillägg må beräknas. Det kan visserligen vara i någon mån tveksamt, huruvida de gynnsammare bestämmelserna i § 3 eller de strängare i § 4 böra komma till tillämpning å en på sådant sätt sammansatt pensionsförmån, och man kunde även tänka sig vissa mera invecklade bestämmelser för att träffa full rättvisa; men kommitterade hava för sin del med hänsyn till frågans jämförelsevis ringa ekonomiska betydelse stannat vid att föreslå att, om någon av pensionerna är av beskaffenhet, som i § 3 avses, d. v. s. oreglerad, den gynnsammare dyrtidstilläggsberäkningen må komma till användning, men eljest — d. v. s. om samtliga pensionerna äro nyreglerade, därest över huvud taget en sådan förening kan äga rum — dyrtidstillägget beräknas med iakttagande av bestämmelserna i § 4. Att kommitterade likväl i visst fall funnit sig böra föreslå en avvikelse från vad sålunda ansetts böra såsom regel bliva gällande, framgår av § 8; och hava därför i nu förevarande paragraf inskjutits orden 'där ej annat föranledes av bestämmelsen i § 8'.

De båda olika beräkningssätten för dyrtidstillägget vålla vissa svårigheter även då det gäller att utforma föreskrifter för det fall, att pensionstagare åtnjuta dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel. Kommitterade hava emellertid ansett tillfyllest ött i dessa avseenden stadgas, att vid tillämpning av bestämmelserna i §§ 3 och 4 dyrtidstillägget å pensionen skall beräknas efter helt grundtal, respektive helt grundtal minskat med 20, allenast å det belopp, varmed den avlöning eller den del av avlöningen, å vilken dyrtidstillägg tillkommer pensionären såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som ovan nämnts, understiger 720 kronor eller i fall, där pensionen är av beskaffenhet, som i § 4 avses, 1,020 kronor för år, varvid emellertid i förekommande fall skall iakttagas vad som finnes stadgat om ökad förmån i anledning av försörjningsplikt. Om exempelvis en pensionär med oreglerad pension å 1,500 kronor tillika åtnjuta dyrtidstillägg för en avlöning i statstjänst å 1,500 kronor, äger han å pensionen åtnjuta dyrtidstillägg endast efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundradelar av grundtalet; är avlöningen endast 600 kronor, får han å 120 kronor av pensionen åtnjuta dyrtidstillägg efter ett procenttal motsvarande fullt grundtal, och å återstoden efter förenämnda

lägre procenttal. Är hans pension nyreglerad, får han i förra fallet å 80 procent av pensionsbeloppet åtnjuta dyrtidstillägg efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundradelar av grundtalet minskat med 20, och i senare fallet å den del av 80 procent av pensionen, som överstiger 600 kronor men understiger 1,020 kronor, räkna dyrtidstillägg efter ett procenttal, motsvarande grundtalet minskat med 20, och å återstoden efter nyss nämnda lägre procenttal (femtiofem hundradelar av grundtalet — 20).

Slutligen har i denna paragraf bibehållits stadgande därom, att dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som ovan nämnts, och dyrtidstillägg å pension icke må beräknas å sammanlagt högre belopp än 1,250 kronor för månad; varvid det utan särskilt stadgande torde vara uppenbart, att härvid skall beträffande nyreglerad pension tagas hänsyn endast till 80 procent därav, liksom i denna summa må inberäknas endast 80 procent av nyreglerad avlöning.»

Departements-
chefen.

Kommitténs förslag till lydelse av förevarande paragraf har icke givit mig anledning till erinran.

§ 7.

Kommittén anför i fråga om § 7:

»Att dyrtidstillägget för dem, som enligt denna paragraf skola vara i avseende å rätt till sådan förmån likställda med f. d. befattningshavare i statens tjänst, bör beräknas enligt de gynnsammare, i § 3 angivna grunderna, har ansetts uppenbart, enär ingen av dem, som tillhöra ifrågavarande grupper av befattningshavare eller pensionärer, för närvarande kan anses innehava nyreglerad förmån. Emellertid skulle det beträffande en av ifrågavarande grupper, nämligen den, som omfattar befattningshavare, som åtnjuta avlöning å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet, snart nog kunna inträffa, att en sådan befattningshavare kommer att åtnjuta nyreglerad avlöning; och när så blir fallet, torde detta förhållande böra föranleda till, att i ett särskilt moment av förevarande paragraf stadgas, att, där sådan befattningshavares avlöning är nyreglerad, dyrtidstillägget skall beräknas enligt bestämmelserna i § 4, men eljest enligt bestämmelserna i § 3.»

Departements-
chefen.

Vad kommittén härutinnan yttrat föranleder mig endast till det uttalandet, att de lönerregleringar, vilka kunna komma att genomföras vid 1922 års riksdag, icke torde medföra nyreglerad avlöning för någon befattningshavare å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet.

§ 8.

I § 8 hava bestämmelser införts rörande de i § 6 av nu gällande kungörelse angivna pensioner, vilka ansetts fortfarande såsom nu är fallet böra i avseende å rätt till dyrtidstillägg likställas med pension av i § 1 angivet slag. Om paragrafens innehåll i övrigt yttrar kommittén följande:

»Emellertid gäller det numera att tillika bestämma, huruvida dyrtidstillägget skall beräknas enligt § 3 eller enligt § 4. Därvid har pension, som ut-

går till sådan f. d. befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten, befunnits böra likställas med icke-nyreglerad pension; och bör alltså dyrtidstilläggsberäkningen i detta fall äga rum enligt bestämmelserna i § 3. Vad däremot beträffar till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar utgående pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning torde böra skiljas mellan olika fall. Till nu ifrågakvarande f. d. befattningshavare utgår nämligen därjämte pension från statens järnvägar; och här föreligger sålunda alltid en förening av pensioner från två håll, varom bestämmelse införts i § 6. Är pensionen från statens järnvägar avpassad enligt äldre bestämmelser än dem, som meddelats i kungl. brevet den 4 juni 1920 angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, så torde hela sammanlagda pensionsförmånen vara att anse såsom icke-nyreglerad; och vid sådant förhållande synas bestämmelserna i § 3 böra tillämpas enligt den i § 6 angivna regeln. Men om pensionen från statens järnvägar avpassats enligt föreskrifterna i berörda kungl. brev och alltså utgår efter väsentligen samma grunder, som kommit till tillämpning i pensionslagen för kommunikationsverken av den 4 juni 1920, har pensionsförmånen i jämförelse med vad dittills tillkommit motsvarande pensionär höjts i samma omfattning som enligt berörda pensionslag och bör alltså, i likhet med pension enligt nämnda lag, anses såsom nyreglerad. Den sammanlagda pensionsförmånen, som avpassats enligt föreskrifterna i omnämnda kungl. brev, kan såsom fallet är jämväl med pension, som beviljas enligt pensionslagen för kommunikationsverken, efter vissa i brevet angivna grunder uppdelas i två delar, en avgiftspension och en statspension. Avgiftspensionen sammanfaller dock icke med pensionen från den enskilda kassan. Under nu angivna förhållanden och ehuru någon del av den sammanlagda pensionsförmånen måste betraktas såsom icke-nyreglerad och dyrtidstillägg alltså enligt den i § 6 angivna regeln skulle beräknas enligt bestämmelserna i § 3, har vid det förhållande att det vid sådan dyrtidstilläggsberäkning, som nyss nämnts, skulle kunna inträffa att en ifrågakvarande pensionärs förmåner komme att överstiga vad som i pension och dyrtidstillägg tillkommer en motsvarande pensionär, som åtnjuter hela sin pension från statens järnvägar, det befunnits lämpligt att — på samma gång som uttryckligen bestämts att dyrtidstillägg må beräknas allenast å summan av den del av förmånen, som motsvarar avgiftspension, och 80 procent av återstående delen — tillika såsom ett undantag från regeln i § 6 stadga, att vid dyrtidstilläggsberäkningen skola tillämpas bestämmelserna i § 4 b) och c).

Kommitténs förslag i denna del föranleder ingen erinran från min sida. *Departements-
chefen.*

Beträffande tiden för ikraftträdande av den föreslagna kungörelsen tillstyrker jag kommitténs förslag, förutsatt att den nya kungörelsen angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst hinner träda i tillämpning från den 1 april 1922.

**Kostnads-
beräkningar.**

Vid de beräkningar, vilka inom finansdepartementet verkställts rörande storleken av de belopp, som erfordras för finansiering av dyrtidstilläggen åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer enligt de av mig nu förordade grunderna, har räknats med en genomsnittlig levnadskostnadsindex för år 1922 av 205, vilket förutsätter en index för de tre sista kvartalen år 1922 av i medeltal omkring 200; för första halvåret 1923 har räknats med en index av 190. Med utgångspunkt härifrån hava i propositionen om tilläggsstat och i statsverkspropositionen förslag framlagts om beräkning å budgeten av följande anslagsbelopp för ändamålet, nämligen

för år 1922:

till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	kronor 11,900,000
» dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare »	4,100,000

för första halvåret 1923:

till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	kronor 5,000,000
» dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare »	1,700,000.

Ehuru utvecklingen under sista tiden måhända skulle kunna giva anledning att räkna med något lägre levnadskostnadsindex än som legat till grund för nyssnämnda beräkningar, har jag likväl funnit försiktigheten bjuda att för närvarande icke vidtaga någon nedsättning i de anslagsbelopp, som upptagits i nyssberörda propositioner.

**Departementschefens
hemställan.**

Föredragande departementschefen uppläser härefter ett i enlighet med vad av honom förordats upprättat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (Bilaga A) samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

- 1) godkänna berörda förslag till kungörelse;
- 2) å tilläggsstat för år 1922 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 11,900,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 4,100,000 kronor; samt

3) å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 5,000,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 1,700,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. E. Brimberg.

*Bilaga A.***Förslag**

till

kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

§ 1.

F. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga med här nedan angivna begränsningar uppbära dyrtidstillägg till pensionen eller understödet.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas, i enlighet med vad i §§ 3 och 4 närmare stadgas, med ledning av det grundtal, som av Kungl. Maj:t fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Där annorlunda icke är i §§ 4 och 5 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgat, utgår dyrtidstillägget, räknat efter den å månad belöpande pensionen, på följande sätt:

Å pension, som icke överstiger 60 kronor för månad, beräknas dyrtidstillägget efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger pensionen 60 kronor i månaden, beräknas dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 60 kronor, på sätt nyss sagts samt för överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundra delar av grundtalet; dock att beträffande pensionstagare, vilken vid början av det kalenderkvartal, som omfattar den månad, dyrtidstillägget avser,

på grund av försörjningsplikt underhållit barn, som icke uppnått 16 års ålder, den del av pensionen, för vilken dyrtidstillägget beräknas efter ett procenttal motsvarande grundtalet, ökas med 10 kronor för varje dylikt barn. Förhöjning i dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt må icke beräknas för barn, som i egenskap av befattningshavare eller pensionär är berättigat till dyrtidstillägg av statsmedel; och må för barn, vars föräldrar båda åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse, nu nämnd förhöjning utgå endast till den av föräldrarna, som åtnjuter den högsta pensionsförmånen, eller, om nämnda förmåner äro lika, till fadern. Gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vilkens man icke såsom befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens eller såsom pensionär är berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, äger för barn tillgodonjuta förhöjning av dyrtidstillägget endast om mannen är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndssatt att bidra till familjens underhåll.

Därest vid beräkningen av det procenttal, som skall motsvara femtiofem hundradelar av grundtalet, brutet tal uppstår, jämnas procenttalet till närmast lägre hela tal.

Dyrtidstillägg utgår ej å i pensionsförmånen för månad ingående öretal, som överstiger fullt krontal.

§ 4.

Till f. d. befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar eller statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta pension enligt lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid nämnda verk, till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar, vilka pensionerats enligt de i Kungl. Maj:ts brev den 4 juni 1920 meddelade bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, så ock till f. d. befattningshavare, vilka åtnjuta pension enligt kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension, ävensom till f. d. befattningshavare, som pensionerats enligt det för landshövding från och med den 1 juli 1921 gällande pensionsunderlaget, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

a) att dyrtidstillägg beräknas endast å 80 procent av pensionsförmånen;

b) att dyrtidstillägget å den del av sålunda beräknat pensionsbe-

lopp, som icke överstiger 85 kronor för månad, skall beräknas efter ett procenttal, motsvarande grundtalet minskat med 20, samt å återstoden efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundradelar av grundtalet minskat med 20; samt

c) att det månadsbelopp, varå dyrtidstillägget sålunda må utgå efter högre procenttal, skall i fall av försörjningsplikt för barn, som i § 3 sägs, ökas med 10 kronor för varje barn.

§ 5.

Mom. 1. Dyrtidstillägg enligt stadgandena i § 3 må icke tillsammans med pensionen överstiga vad i § 4 avsedd f. d. befattningshavare, som pensionerats i samma eller motsvarande befattning inom vederbörande verk, erhåller i pension jämte dyrtidstillägg enligt stadgandena i sistnämnda paragraf.

Mom. 2. Pensionerat kvinnligt biträde skall, även om det verk, hon vid avgången från tjänsten tillhört, ännu icke undergått sådan reglering, att där anställda befattningshavare pensioneras enligt de i § 4 här ovan angivna pensioneringsgrunder, likväl vara underkastad bestämmelsen i mom. 1 av denna paragraf; och skall därvid såsom nytt pensionsunderlag för sådan tjänst anses det belopp, som i sådant avseende enligt förenämnda kungörelse den 29 juni 1921 (nr 456) fastställts att gälla för motsvarande befattning vid nyreglerat verk.

§ 6.

Där f. d. befattningshavare från mer än ett håll åtnjuter pension, som i § 1 omförmäles, skola pensionerna eller beträffande pension, som i § 4 avses, 80 procent av dess belopp sammanläggas; och å sammanlagda beloppet skall, där ej annat föranledes av bestämmelserna i § 8, dyrtidstillägg beräknas, om någon av pensionerna är av beskaffenhet, som i § 3 avses, enligt bestämmelserna i samma paragraf, men eljest enligt bestämmelserna i § 4 b) och c).

Åtnjuter pensionstagare dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall vid tillämpning av bestämmelserna i §§ 3 och 4 dyrtidstillägget å pensionen beräknas efter helt grundtal, respektive helt grundtal minskat med 20, allenast å det belopp, varmed den avlöning eller den del av avlöningen, å vilken dyrtidstillägg tillkommer pensionären såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss nämnts, understiger 720 kronor eller i fall, där pensionen är

av beskaffenhet, som i § 4 avses, 1,020 kronor för år, dock att därvid skall i förekommande fall iakttagas vad som finnes stadgat om ökad förmån i anledning av försörjningsplikt. Dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som ovan sägs, och dyrtidstillägg å pension må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än 1,250 kronor för månad.

§ 7.

Dyrtidstillägg enligt här ovan i § 3 för vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) den, som åtnjuter avlöning på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet;

2:o) f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem samt vid av landsting eller städer inrättade skyddshem ävensom f. d. veterinärer, sjuksköterskor och barnmorskor samt därmed jämställda befattningshavare, vilka äro berättigade till pension från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3:o) f. d. befattningshavare hos statens järnvägar, vilken enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift uppbär ersättning för skada, som han ådragit sig under förrättandet av arbete i statens järnvägars tjänst;

4:o) f. d. befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest han genom statens försorg uppbär pension eller understöd i sådan egenskap;

5:o) f. d. lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilka antingen av statsmedel åtnjuta tilläggspension, beräknad enligt de grunder, som angivas i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna med däri sedermera vidtagna ändringar, eller jämlikt samma grunder skulle varit berättigade till sådan tilläggspension, därest ej den reglementsenliga pensionen uppgått till eller överstigit det i kungörelsen stadgade maximibeloppet för totalpensionen;

6:o) f. d. befattningshavare vid undervisningsanstalter för dövstumma, skolhemmet i Vänersborg för blinda med komplicerat lyte, folkhögskolor och lantmannaskolor samt sinnesslöanstalter och vanföre-

anstalter, vilka äro berättigade till pension från dövstumlärnarnas pensionsanstalt; samt

7:o) f. d. lasarettsläkare och f. d. extra provinsialläkare, till vilkas pensionering bidrag lämnas av statsmedel;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o), å den utgående avlöningen, i de i 2:o), 4:o) och 6:o) omförmälda fallen å pensionen eller understödet, i fall, som angives i 3:o), å ersättningsens belopp samt i de i 5:o) avsedda fall å summan av de belopp, som utgå från vederbörande pensionsanstalter och såsom tilläggs pension av statsmedel, där sådan tilläggs pension förekommer, varemot i fråga om de under 7:o) omförmälda befattningshavare dyrtidstillägget väl beräknas å hela pensionsbeloppet, med inberäkning av det belopp, som i förekommande fall utgår av landsting eller stad, men utgår allenast med vad som av hela det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper på den av statsmedel utgående del av pensionen.

§ 8.

Pension, som utgår till sådan f. d. befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten, likställes i här ifrågasvarande avseende med pension av i § 1 angivet slag; och skall dyrtidstillägget beräknas enligt bestämmelserna i § 3.

Detsamma gäller pension, som från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning utgår till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar; dock att beträffande den, som jämte sådan pension åtnjuter pension från statens järnvägar, avpassad enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 4 juni 1920 angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, skall i fråga om dyrtidstillägg å honom sålunda tillkommande sammanlagd pensionsförmån iakttagas, att dyrtidstillägg må beräknas endast å summan av den del av sagda förmån, som enligt de i nämnda kungl. brev angivna grunder motsvarar avgiftspension, samt 80 procent av återstående delen av förmånen samt att därvid bestämmelserna i § 4 b) och c) av denna kungörelse skola äga tillämpning.

§ 9.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan detsamma till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till

stärbhuset; och utgår dyrtidstillägget i sådant fall för samma tid, för vilken pension får uppbäras.

§ 10.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 11.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 april 1922, från och med vilken dag kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 345) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer upphör att gälla.
